

УДК 336.144.2:005.21

Нестор О.Ю.

*аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Статтю присвячено дослідженню системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, її змісту та значення для суб'єктів господарювання. Висвітлено сутність понять «інформація» та «система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування». Відображено структуру системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування.

Ключові слова: інформація, система, інформаційне забезпечення, фінансове планування, стратегічне фінансове планування.

Нестор О.Ю. СИСТЕМА ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Статья посвящена исследованию системы информационного обеспечения стратегического финансового планирования, ее содержания и значения для субъектов хозяйствования. Освещены сущность понятий «информация» и «система информационного обеспечения стратегического финансового планирования». Отобрана структура системы информационного обеспечения стратегического финансового планирования.

Ключевые слова: информация, система, информационное обеспечение, финансовое планирование, стратегическое финансовое планирование.

Nestor O.Yu. THE SYSTEM OF INFORMATION PROVIDING OF STRATEGIC FINANCIAL PLANNING OF ENTERPRISES

The article investigated the information system of strategic financial planning, its meaning and value to enterprises. The article deals with the essence of the concepts of «information» and «information providing system of strategic financial planning». The article displayed the structure of the information system of strategic financial planning.

Keywords: information, system, information providing, financial planning, strategic financial planning.

Постановка проблеми. В умовах конкурентного ринкового середовища володіння повною, достовірною та актуальною інформацією сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, а також знижує рівень фінансового ризику для суб'єкта господарювання. Наявність надійної ділової інформації у підсумку призводить до покращання фінансового результату суб'єкта господарювання. З огляду на це вагомим значення набуває питання системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування суб'єктів господарювання.

Мета статті полягає у дослідженні системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, її змісту та значення для суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою системи фінансового планування слугує стратегічний фінансовий план. Від того, наскільки правильно він складений, залежить як довгострокова, так і поточна діяльність суб'єкта господарювання. З огляду на це вагомим є питання системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, адже від повноти, доступності та достовірності інформації залежить правильність складання та ефективність такого плану. Її зміст визначається галузевими особливостями діяльності конкретного суб'єкта господарювання, його організаційно-правовою формою функціонування, рівнем диверсифікації фінансової діяльності та іншими умовами.

Для того щоб визначити сутність поняття «система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування», необхідно окреслити сутність поняття «інформація». Цей термін з латинської означає «пояснення», «викладення», «повідомлення». Він набув вжитку ще наприкінці XIX ст., але спочатку використовувався лише щодо засобів зв'язку. З розвитком науки і техніки інформацію почали розглядати залежно від конкретного

змісту з використанням її різновидів, які стосуються різних галузей людської діяльності.

Тарасюк Г.М. визначає інформацію як «знання, що слугують для підготовки цілеспрямованих дій, являються важливим елементом для прийняття рішень» [7, с. 37].

При формуванні інформації для стратегічного планування має значення відмінність між стратегічними даними і стратегічною інформацією. Щодо обробки інформації, визначають цю різницю так: «дані» – це аналітично не оброблені масиви показників, а «інформацією» є дані, котрі аналітично оброблені і можуть використовуватися з конкретною метою [3]. Інформація збирається за фрагментами, які, зібрані воедино, мають справжню інформаційну цінність [4, с. 24].

Наявність надійної ділової інформації дозволить суб'єкту господарювання скоротити витрати на виробництво продукції, удосконалити апарат управління, знайти нових постачальників і покупців продукції, що приведе до мінімізації затрат і максимізації прибутку.

У процесі постановки системи інформаційного забезпечення в управлінні фінансами проробляється рух інформації, взаємодія інформації між напрямками, виробляється графік і регламентація документообігу [2].

Аналіз наукової літератури показав, що проблематика системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування суб'єктів господарювання зарубіжними та вітчизняними вченими не розроблялася.

Краснова В.В. наводить поняття «система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту». Науковець визначає її як «процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень за усіма аспектами фінансової діяльності підприємства» [4].

Бланк І.О. у своїй роботі зосереджується на понятті «система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового аналізу» і описує його як «функціональний комплекс, що забезпечує процес цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників для дослідження фінансового середовища функціонування підприємства і оцінки його стратегічної фінансової позиції за всіма основними аспектами фінансової діяльності» [1].

З огляду на це вважаємо за потрібне запропонувати наступне визначення поняття «система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування» – це сукупність інформації, а також засобів та методів її обробки, перетворення та трактування, що необхідна для здійснення стратегічного фінансового планування та прийняття відповідних управлінських рішень.

Варто зазначити, що з урахуванням аналізу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища система інформаційного забезпечення повинна відображати комплексну картину діяльності підприємства шляхом інтеграції всіх її елементів і системного підходу [3].

Бланк І.О., аналізуючи систему інформаційного забезпечення стратегічного аналізу, запропонував її чітку структуру. Уважаємо, що система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування суб'єктів господарювання матиме аналогічну побудову, оскільки саме дані стратегічного аналізу слугують основою для складання стратегічних планів, у тому числі фінансових. Конкретні показники цієї системи формуються на основі зовнішніх та внутрішніх джерел інформації. У розрізі кожної з груп цих джерел вся сукупність показників попередньої класифікується.

Отже, опишемо структуру системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування суб'єктів господарювання, адаптувавши розроблену Бланком І.О. аналогічну систему для стратегічного аналізу.

Показники системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, що базуються на інформації з зовнішніх джерел, поділяються на чотири основні групи:

1. Показники, що характеризують загальний економічний розвиток країни. Інформаційні показники цієї групи слугують основою проведення аналізу і прогнозування умов зовнішнього фінансового середовища функціонування суб'єкта господарювання. Формування системи показників цієї групи базується на даних державної статистики, що публікуються.

Показники, що входять до складу першої групи, підрозділяються на два блоки. У першому блоці – «Показники макроекономічного розвитку» – містяться наступні основні інформаційні показники, що використовуються у процесі стратегічного фінансового планування:

- а) темпи росту внутрішнього валового продукту і національного доходу;
- б) об'єм емісії грошей в аналізованому періоді;
- в) грошові доходи населення;
- г) вклади населення в банках;
- д) індекс інфляції;
- е) облікова ставка центрального банку.

У другому блоці – «Показники галузевого розвитку» – містяться наступні основні інформаційні показники по галузі, до котрої належить суб'єкт господарювання:

- а) обсяг виробленої (реалізованої) продукції, його динаміка;

- б) загальна вартість активів суб'єкта господарювання, у тому числі оборотних;

- в) сума власного капіталу суб'єкта господарювання;

- г) сума валового прибутку суб'єкта господарювання, у тому числі за основною (операційною) діяльністю;

- д) ставка оподаткування прибутку від основної діяльності;

- е) ставка податку на додану вартість і акцизного збору на продукцію, що випускається суб'єктами господарювання галузі;

- е) індекс цін на продукцію галузі в періоді, що розглядається.

2. Показники, що характеризують кон'юнктуру фінансового ринку. Формування системи показників цієї групи ґрунтується на публікаціях періодичних комерційних видань, фондової і валютної бірж, а також на відповідних електронних джерелах інформації [1]. Ці показники також слугують основою для розробки реалістичних стратегічних фінансових планів.

Показники, що входять до складу другої групи, підрозділяються на три блоки. У першому блоці – «Показники, що характеризують кон'юнктуру окремих сегментів фондового ринку» – містяться наступні основні інформаційні дані:

- а) види основних фондових інструментів (акцій, облигацій, деривативів і т. ін.), що обертаються на біржовому і позабіржовому фінансовому ринку;

- б) котирувальні ціни пропозиції і попиту основних видів фондових інструментів;

- в) обсяги і ціни угод за основними видами фондових інструментів;

- г) зведений індекс динаміки цін на фондовому ринку.

У другому блоці – «Показники, що характеризують кон'юнктуру окремих сегментів кредитного ринку» – містяться наступні основні інформаційні дані:

- а) кредитна ставка окремих комерційних банків, диференційована за строками надання фінансового кредиту;

- б) лізингова ставка за видами лізингованих активів;

- в) депозитні ставки окремих комерційних банків, диференційовані за вкладами до запитання і терміновими вкладами.

У третьому блоці – «Показники, що характеризують кон'юнктуру окремих сегментів валютного ринку» – містяться наступні інформаційні показники:

- а) офіційний курс окремих валют, котрими оперує суб'єкт господарювання у процесі зовнішньо-економічної діяльності;

- б) курс купівлі-продажу аналогічних видів валют, встановлений комерційними банками.

3. Показники, що характеризують діяльність контрагентів і конкурентів. Система інформаційних показників цієї групи використовується в основному для аналізу ефективності формування і використання фінансових ресурсів, адже від цього також залежить реалістичність і ефективність стратегічного фінансового плану суб'єкта господарювання. Ці показники формуються зазвичай у розрізі наступних блоків: «Банки», «Лізингові компанії», «Страхові компанії», «Інвестиційні компанії і фонди», «Постачальники продукції», «Покупці продукції», «Конкуренти». Джерелом формування показників цієї групи слугують: публікації звітних матеріалів у пресі (для окремих видів господарюючих суб'єктів такі публікації є обов'язковими), відповідні рейтинги з основними результативними показниками діяльності (за банками, страховими компаніями), а також платні бізнес-довідки, що надаються окремими інформацій-

ними компаніями (отримання такої інформації повинно здійснюватися лише легальними способами).

Склад інформаційних показників кожного блоку визначається конкретними цілями здійснення стратегічного фінансового планування, перспективами партнерських стосунків та іншими умовами.

4. Нормативно-регулюючі показники. Система цих показників урахується у процесі здійснення тих аспектів стратегічного фінансового планування, котрі пов'язані з особливостями державного регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Ці показники формуються, як правило, у розрізі двох блоків: «Нормативно-регулюючі показники за різними аспектами фінансової діяльності суб'єкта господарювання» і «Нормативно-регулюючі показники з питань функціонування окремих сегментів фінансового ринку». Джерелом формування показників цієї групи є нормативно-правові акти, що приймаються різними органами державного управління.

Показники системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, що базуються на інформації з внутрішніх джерел, поділяються на три групи:

1. Показники фінансової звітності суб'єкта господарювання. Система інформаційних показників цієї групи найбільш широко використовується у процесі стратегічного фінансового планування, оскільки дає найбільш агреговане уявлення про результати фінансової діяльності підприємства для складання стратегічних фінансових планів [1].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [5].

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів при прийнятті управлінських рішень з приводу придбання, продажу і володіння цінними паперами, участі в капіталі підприємства, для оцінки якості управління фінансами і здатності підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу [4, с. 36].

Фінансовий облік дає певний агрегований опис стану підприємства, спрямований ззовні підприємства, у належній мірі формалізований і служить підставою для прийняття управлінських рішень щодо того, як слід змінити діяльність фірми в цілому [5, с. 117].

Перевагою показників цієї групи є їх уніфікованість, оскільки вони базуються на загальноприйнятих стандартизованих принципах обліку (що дозволяє використовувати типові технології і алгоритми фінансових розрахунків за окремими аспектами формування і розподілу фінансових ресурсів, а також порівнювати ці показники з іншими аналогічними суб'єктами господарювання; чітка регулярність формування (в установлені нормативні строки); високий ступінь надійності (звітність, що формується на базі фінансового обліку, надається зовнішнім користувачам і підлягає зовнішньому аудиту).

У той же час інформаційна база, що формується на основі фінансового обліку, має певні недоліки, основними з яких є:

– відображення інформаційних показників лише за суб'єктом господарювання в цілому (що не дозволяє використовувати її при здійсненні стратегічного аналізу за окремими сферами фінансової діяльності, напрямками відповідальності і т. ін.);

– низька періодичність розробки (як правило, один раз на квартал, а окремі форми звітності – лише один раз на рік);

– використання лише вартісних показників (що ускладнює аналіз впливу змін цін на формування фінансових ресурсів).

Показники, що входять до складу цієї групи, підрозділяються на п'ять основних блоків. У першому блоці містяться показники, що відображаються в «Балансі» суб'єкта господарювання.

У другому блоці містяться показники, що відображаються у «Звіті про фінансовий результат» суб'єкта господарювання.

У третьому блоці містяться показники, що відображаються у «Звіті про рух грошових коштів» суб'єкта господарювання [1].

У четвертому блоці відображено показники «Звіту про власний капітал».

П'ятий блок висвітлює дані з «Приміток до фінансової звітності».

2. Показники управлінського обліку підприємства.

Ця група показників використовується для стратегічного аналізу за всіма аспектами фінансової діяльності підприємства, а в найбільшій мірі – у процесі аналізу фінансового забезпечення операційної його діяльності, що дозволяє забезпечити достовірне стратегічне фінансове планування.

Цей вид обліку розвинувся у зв'язку з переходом підприємств нашої країни до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи бухгалтерського обліку, котрий дозволяє істотно доповнити облік фінансовий. Він являє собою систему обліку всіх необхідних показників, що формують інформаційну базу управління, у тому числі і стратегічного.

У порівнянні з фінансовим управлінський облік володіє наступними основними перевагами: він відображає не лише вартісні, але й натуральні значення показників (а, відповідно, і тенденції зміни цін на сировину, готову продукцію і т. ін.); періодичність представлення результатів управлінського обліку повністю відповідає потребі в інформації для проведення окремих етапів стратегічного фінансового планування, цей облік може бути структуризований у будь-якому розрізі – за центрами відповідальності, видами фінансової діяльності і т. ін.) (при одночасному агрегуванні показників у цілому за суб'єктом господарювання); він може відображати окремі активи з урахуванням темпів інфляції, вартості грошей у часі і т. ін.).

У процесі побудови системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування управлінський облік покликаний формувати групи показників, що відображають обсяги діяльності, суму і склад затрат, суму і склад отримуваних доходів і ін. Дані групи показників формуються у процесі управлінського обліку зазвичай за наступними блоками:

а) за сферами фінансової діяльності підприємства;

б) за регіонами діяльності (якщо для підприємства характерна регіональна диверсифікація фінансової діяльності);

в) за центрами відповідальності (витрат, доходів, прибутку і інвестицій).

3. Нормативно-планові показники, пов'язані з фінансовим розвитком суб'єкта господарювання. Дані показники використовуються у процесі стратегічного фінансового планування для вивчення контрольованих показників фінансової діяльності. Вони формуються безпосередньо на підприємстві за наступними двома блоками:

а) система внутрішніх нормативів, що регулюють фінансовий розвиток суб'єкта господарювання. У цю систему включені нормативи окремих видів активів

суб'єкта господарювання, нормативи співвідношення окремих видів активів і структури капіталу, норми питомої витрати фінансових ресурсів і витрат і т. ін.;

б) система планових показників фінансового розвитку суб'єкта господарювання. У склад показників цього блоку включається вся сукупність показників поточних і оперативних фінансових планів усіх видів.

Побудова інформаційної системи стратегічного фінансового планування нерозривно пов'язана з впровадженням автоматизованих інформаційних технологій управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання. Застосування таких технологій передбачає використання різноманітного програмного забезпечення сучасних засобів обчислювальної техніки і зв'язку, максимальне наближення термінальних приладів з накопичення, зберігання і обробки інформації до робочих місць фінансових менеджерів.

Разом з тим, варто врахувати, що високий ступінь автоматизації фінансової інформації посилює ризик зниження її безпеки, підвищує її вразливість до деструктивних впливів конкурентів та інших зацікавлених осіб. У зв'язку з цим, впроваджуючи автоматизовані інформаційні технології управління фінансовою діяльністю, необхідно забезпечувати відповідні системи їх захисту [1].

Досконалість побудови інформаційної системи і якість стратегічних рішень залежать перш за все від компетентності спеціалістів, що обслуговують і експлуатують інформаційну систему. У зв'язку з цим важливим фактором, що впливає на систему інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування, є наявність у персоналу, особливо в керівництва, стратегічного мислення [3].

Висновки. Отже, в конкурентних умовах ефективне функціонування системи інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування сприяє зниженню ризику для суб'єкта господарювання та прийняттю раціональних управлінських рішень. Зважаючи на те, що основою такої системи є стратегічний фінансовий план, доступність та досто-

вірність інформації впливають на правильність складання цього документа.

Система інформаційного забезпечення стратегічного фінансового планування повинна мати чітку структуру та відображати картину діяльності суб'єкта господарювання шляхом інтеграції всіх її елементів.

Важливим питанням при побудові такої системи є впровадження автоматизованих інформаційних технологій управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання, однак разом з тим не варто забувати, що це може призвести до зниження безпеки фінансової інформації та підвищення ризику її вразливості до сторонніх деструктивних впливів. Тому варто забезпечити відповідні системи її захисту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия: [учеб. курс] / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 520 с.
2. Измestьева О.А., Аюпов А.А. Информационное обеспечение управления финансами коммерческой организации в современных условиях / О.А. Измestьева, А.А. Аюпов // Финансы, денежное обращение и кредит. Экономические науки. – 2010. – № 2 (63). – С. 247–251.
3. Калала Т.В. Информационное обеспечение стратегического планирования развития предприятия / Т.В. Калала // Управление экономическими системами. – 2013. – № 49 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uecs.ru/uecs49-492013/item/1951-2013-01-26-06-47-17>.
4. Краснова В.В. Финансовый менеджмент: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.] / В.В. Краснова, Б.О. Жнякін, М.І. Хромов [та ін.]; за заг. ред. В.В. Красновой. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – 463 с.
5. Лукіна Ю.В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю.В. Лукіна // Финансы Украины. – 2006. – № 3. – С. 113–119.
6. Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
7. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – 580 с.